

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Gabriely Bašné a soudců Mgr. Ondřeje Hrabce a Mgr. Kateřiny Kozákové ve věci

žalobkyně: **J. Š.**
bytem X
zastoupená Ligou lidských práv, IČO: 26600315
se sídlem Burešova 615/6, Brno

proti
žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**
se sídlem Palackého náměstí 375/4, Praha 2 – Nové Město

o žalobě proti rozhodnutí ministra žalovaného ze dne 24. 1. 2025, č. j. MZDR 15280/2024-3/PRO,

takto:

- I. Rozhodnutí ministra žalovaného ze dne 24. 1. 2025, č. j. MZDR 15280/2024-3/PRO, a rozhodnutí žalovaného ze dne 6. 3. 2024, č. j. MZDR 17888/2023-10/PRO, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalobkyni **se** náhrada nákladů **nepřiznává**.
- III. Žalovaný **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Základ sporu

1. Žalovaný (dále i „prvostupňový správní orgán“) rozhodnutím ze dne 6. 3. 2024, č. j. MZDR 17888/2023-10/PRO, zamítl žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem (dále jen „zákon o odškodnění protiprávních sterilizací“), neboť dospěl k závěru, že žalobkyně opakovaně požádala o provedení sterilizace. To bylo schváleno sterilizační komisí a žalobkyně byla poučena o povaze a důsledcích zdravotního výkonu.
2. Ministr žalovaného v žalobou napadeném rozhodnutí ke skutkovému stavu uvedl, že žalobkyně ve své žádosti uvedla, že si je vědoma, že po zákroku již nebude moci otěhotnět normální cestou. Následně se dostavila k podpisu prohlášení o nezvratnosti zákroku po jednání sterilizační komise, přičemž nelze vyloučit její účast na jednání. Dále se podrobila vyšetření před samotným provedením zákroku a závěrem nastoupila do nemocnice pouze za účelem provedení sterilizace.
3. Ministr k jednotlivým rozkladovým námitkám uvedl, že absence data rozhodnutí sterilizační komise a nesprávné složení sterilizační komise nelze považovat za takové porušení právních předpisů, jež by vyloučilo nebo vážně narušilo svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu. Dle ministra žalovaného muselo být rozhodnutí sterilizační komise logicky vydáno až po projednání sterilizační komisí. Odůvodnění žádosti („je mi 35 let a mám 5 žijících dětí“) je dostatečné odůvodnění žádosti o sterilizaci. Absence data žádosti je pouze formálním pochybením bez vlivu na svobodu nebo prostotu omylu souhlasu. Podpisem prohlášení v rozhodnutí sterilizační komise žalobkyně potvrdila, že byla komisí řádně poučena o možných následcích a nezvratnosti zákroku. Ministr uvedl, že v chorobopisu je uvedeno, že existuje zdravotní indikace ke sterilizaci, žádost byla schválena a žalobkyně poučena. K rozkladovým námitkám ministr žalovaného doplnil, že je mohla a měla vznést již v řízení před prvostupňovým správním orgánem a k jako takovým k nim nemůže dle § 84 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, přihlížet.

II. Obsah žaloby a vyjádření žalovaného

4. V podané žalobě žalobkyně namítá, že v době provedení sterilizace (dne 25. 6. 2003) platného zákona č. 20/1966 Sb., o péči a zdraví lidu, ve znění účinném od 1. 3. 2003 do 31. 8. 2003, (dále „zákon o péči a zdraví lidu“) platilo, že sterilizaci lze provést pouze se souhlasem nebo na vlastní žádost dotčené osoby a za podmínek daných směrnicí Ministerstva zdravotnictví ČSR č. 1/1972 Věst. MZd, ze dne 17. 12. 1971, č. j. LP-252.3-19.11.71, směrnice o provádění sterilizace, ve znění platném a účinném od 1. 1. 1972 do 1. 1. 2012 (dále jen „směrnice“). Podle § 27a odst. 2 zákona o péči a zdraví lidu musela být osoba náležitě informována lékařem o povaze lékařského zásahu s upozorněním na rizika a případné nepříznivé důsledky s ním spojené, a to již před podáním žádosti. První žádost o sterilizaci datovaná ke dni 9. 6. 2003 není nikterak odůvodněna, když je v ní pouze uvedeno, že žalobkyně má 35 let a 5 žijících dětí. Věk pacientky a informace o počtu dětí nijak nevypovídá o důvodech a záměrech žalobkyně při podání žádosti a ani o jejím srozumění s významem a důsledkem zákroku. Tato první žádost ani neobsahuje poučení o důsledcích a rizicích sterilizačního zákroku. Ani druhou (nedatovou) žádost nelze považovat za dostatečnou. Vzhledem k tomu, že druhá žádost není datovaná, nelze prokázat včasnou informovanost žalobkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

(tj. při podání žádosti a před provedením zákroku). Sám žalovaný ve své správní praxi uzavřel, že nedatové žádosti nemohou platně souhlas pacienta prokázat.

5. Jako dostatečné poučení nemohlo sloužit ani podepsané prohlášení žalobkyně v rozhodnutí o povolení provedení sterilizace, podle nějž měla být žalobkyně řádně poučena o možných následcích a nezvratnosti zákroku. Tehdejší právní úprava vyžadovala předchozí poučení před podáním žádosti a následné poučení po kladném rozhodnutí o žádosti. Rozhodnutí o provedení sterilizace je však nedatované a není tak prokázáno, že bylo vydáno před realizací zákroku. Sterilizační komise neurčila indikaci sterilizace ani nezhodnotila zdravotní stav žalobkyně a důvod pro provedení zákroku. Lékařské vyšetření a navazující indikace byly podmínkou rozhodnutí sterilizační komise o žádosti o provedení sterilizace. V chorobopisu žalobkyně je uvedeno, že v den nástupu do nemocnice (24. 6. 2003) byla její žádost schválena komisí. Dle zdravotnické dokumentace se však žalobkyně podrobila vyšetření až po nástupu do nemocnice. Není jasné, kdy přesně sterilizační komise rozhodla o povolení zákroku, je ale zřejmé, že k tomu v době vydání rozhodnutí neměla potřebné podklady. Zdravotní dokumentace žalobkyně se přitom na indikaci k provedení sterilizace neshoduje a vnitřně si odporuje, když v žádosti je zmíněna jako možná indikace 35 let a 5 dětí, avšak ostatní zdravotnická dokumentace uvádí pouze „ze zdravotních důvodů“. Rozhodnutí o povolení sterilizace spočívá pouze v tvrzení *„jelikož sterilizace je prováděna ze zdravotních důvodů bude výkon hrazen ve smluvních cenách pojišťovnou.“* Toto odůvodnění nesplňuje zákonné požadavky.
6. Žalobkyně se rovněž vymezila proti názoru ministra, že své námitky uplatnila opožděně až v rozkladu. Svoji žádost o odškodnění odůvodnila tím, že si není vědoma, že by se sterilizací souhlasila. Na tomto tvrzení nadále stavěla odůvodnění rozkladu. Žalobkyně byla v prvostupňovém správním řízení bez zastoupení jako právní laik. Dle judikatury Nejvyššího správního soudu se má přihlídnout k účelu zákona o odškodnění protiprávních sterilizací a nemá docházet k mechanickému uplatňování obecných procesních pravidel.
7. **Žalovaný** ve vyjádření k žalobě uvedl, že žalobkyně opakuje rozkladovou argumentaci, proto odkázal na žalobou napadené rozhodnutí ministra.

III. Posouzení žaloby

8. Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) souladu s § 75 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích žalobkyní vymezených námitek, vycházel při tom v souladu s § 75 odst. 1 s. ř. s. ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování ministra žalovaného a shledal, že žaloba je důvodná. O věci rozhodl bez jednání, jelikož s takovým postupem žalobkyně i žalovaný vyjádřili souhlas, resp. nevyjádřili nesouhlas s rozhodnutím věci bez nařízení jednání (§ 51 odst. 1 s. ř. s.).
9. Soud předesílá, že zákon o odškodnění protiprávních sterilizací zakládá nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky (kompenzace) osobám v minulosti protiprávně sterilizovaným (§ 1). V ustanovení § 2 vymezuje oprávněnou k poskytnutí peněžní kompenzace jako osobu, *která se podrobila v období od 1. července 1966 do 31. března 2012 (dále jen „rozhodné období“) ve zdravotnickém zařízení na území, které je součástí území České republiky, sterilizaci v rozporu s právem.*
10. Co se rozumí sterilizací v rozporu s právem stanoví § 3 odst. 1 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací, dle něhož jde *o zdravotní výkon zabraňující plodnosti, k jehož*

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zdravotního výkonu zabraňujícího plodnosti anebo za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.

11. Podle § 3 odst. 2 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací se porušením právních předpisů a okolnostmi dle odstavce 1 rozumí zejména působení na oprávněnou osobou v podobě jakéhokoli nátlaku, donucení či přesvědčování, aby se zdravotnímu výkonu zabraňujícímu plodnosti podrobila, jakož i skutečnost, že oprávněná osoba nebyla srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu a o účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaného zdravotního výkonu a o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích.
12. Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65, č. 4623/2024 Sb. NSS, ze zákonné právní úpravy dovodil čtyři podmínky, za jejichž kumulativního naplnění existuje nárok na odškodnění za protiprávně učiněnou sterilizaci:
 1. podání žádosti do 3 let od účinnosti zákona č. 297/2021 Sb.;
 2. žadatelka byla podrobena sterilizaci;
 3. k této sterilizaci došlo v rozhodném období (od 1. 7. 1966 do 31. 3. 2012);
 4. tato sterilizace byla provedena v rozporu s právem.
13. Mezi stranami není sporu o tom, že první až třetí podmínka byla splněna. Ve věci tak jde o to, zda sterilizace byla provedena v rozporu s právem.
14. Žalobkyně primárně namítá, že nebyla dostatečně poučena o povaze lékařského zásahu s upozorněním na rizika a případné nepříznivé důsledky s ním spojené.
15. Zákonost provedení sterilizace se posuzuje dle v době zákroku (dne 25. 6. 2003) platných předpisů. Povinnost informovat o povaze zákroku vyplývala z obecného ustanovení § 23 odst. 1 zákona o péči a zdraví lidu, dle kterého *lékař je povinen poučit vhodným způsobem nemocného, popřípadě členy jeho rodiny o povaze onemocnění a o potřebných výkonech tak, aby se mohli stát aktivními spolupracovníky při poskytování léčebně preventivní péče.* Podle § 27 zákona o péči a zdraví lidu platilo, že sterilizace se smí provést jen se souhlasem nebo na vlastní žádost osoby, u níž má být sterilizace provedena, a to za podmínek stanovených ministerstvem zdravotnictví. Bližší podmínky souhlasu stanovila směrnice v § 11, dle kterého platilo, že *před výkonem podepíše osoba, u níž má být sterilizace provedena popřípadě její zákonný zástupce (opatrovník), prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparabilní.* Ustanovení § 27a odst. 2 zákona o péči a zdraví lidu rovněž stanovilo, že *před podáním žádosti musí být osoba náležitě informována lékařem o povaze lékařského zásahu s upozorněním na rizika a případné nepříznivé důsledky s ním spojené.* Podle § 27c zákona o péči a zdraví lidu obdobně platilo, že *každý lékařský výkon, který není v bezprostředním zájmu osoby, na které má být proveden, lze provést pouze s předchozím písemným souhlasem takové osoby. Před udělením souhlasu musí být osoba úplně informována o povaze výkonu a jeho rizicích.* Z citované právní úpravy tak plyne, že pacientka musela být poučena o povaze lékařského zákroku a rizicích s ním spojených, a to před podáním žádosti (§ 27a odst. 2 zákona o péči a zdraví lidu) a písemně po podání žádosti a před provedením zákroku (§ 11 směrnice a § 27c zákona o péči a zdraví lidu). K tomu srov. i např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 11. 2024, č. j. 5 As 95/2024-39.
16. Z citované právní úpravy plyne, že časová souslednost úkonů je zásadní. Pro závěr o tom, že sterilizace byla provedena v souladu se zákonem je tak nutné prokázat, že žalobkyně byla

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

ve správných časech dostatečně poučena, aby se zákrokem mohla vyslovit informovaný souhlas. K podobě informovaného souhlasu Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 31. 1. 2025, č. j. 2 As 114/2024-38, uvedl, že *„aby se o takový souhlas mohlo jednat, musí být osoba srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu a o účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaného zdravotního výkonu a o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích.“*

17. V předloženém správním spise je založena nedatovaná žádost žalobkyně, ve které uvedla, že žádá o sterilizaci a vzhledem ke zdravotnímu stavu je možné tento zákrok provést bez finanční spoluúčasti. Žalobkyně si byla vědoma nevratnosti zákroku i toho, že nebude moci po tomto zákroku normální cestou otěhotnět. Dále je ve spise založena další žádost žalobkyně ze dne 9. 6. 2003, ve které uvedla, že žádá o sterilizaci, je jí 35 let a má 5 žijících dětí. V nedatovaném rozhodnutí o provedení sterilizace je uvedeno, že ze zdravotních důvodů bude výkon hrazen ve smluvních cenách udaných pojišťovnou. Toto rozhodnutí je podepsáno ředitelem nemocnice, přednostou gyn.-por. oddělení, přednostou chirurgického oddělení a přednostou dětského oddělení. V rozhodnutí je rovněž uvedeno, že *„pacientka bere na vědomí toto rozhodnutí a svým podpisem potvrzuje, že byla komisí řádně poučena o možných následcích a nezvratnosti zákroku“*. Tato část rozhodnutí je podepsána žalobkyní. V anamnéze ze dne 25. 6. 2003 je uvedeno, že *„přichází k plánované sterilizaci, LSK, žádost byla schválena, věk 35 let, 5 žijících dětí, pac. poučena“*. Ve správním spisu je založen nedatovaný souhlas ošetřované osoby, ve kterém je uvedeno, že žalobkyně byla přijata do nemocnice dne 24. 6. 2003, byl jí vysvětlen její zdravotní stav, důvod operace a způsob operace. Zároveň žalobkyně souhlasila s případnou změnou operační techniky a eventuálně operačního výkonu, bude-li to během operace nutné. V chorobopisu z 27. 6. 2003 je uvedeno, že sterilizace byla provedena ze zdravotní indikace. Shodné je uvedeno ve zprávě ošetřujícímu lékaři. Jiné části správního spisu soud neshledal potřebné rekapitulovat.
18. Z předloženého správního spisu neplyne, že by žalobkyně byla před podáním žádosti poučena o povaze lékařského zákroku a rizicích s ním spojených. I toliko z nedatované žádosti žalobkyně o provedení sterilizaci pouze plyne, že žalobkyně si byla toliko vědoma nevratnosti zákroku, ale již nikoliv i rizik se zákrokem spojených.
19. Nikde ve správním spise zároveň není založeno jakékoliv písemné poučení, které by bylo žalobkyni před provedením zákroku poskytnuto, a se kterým by žalobkyně souhlasila. Prosté uvedení *„pacientka poučena“* uvedené v anamnéze ze dne 24. 6. 2003 v žádném případě nenaplnuje velmi přísné požadavky judikatury na obsah tohoto poučení. Požadavek na písemné poučení nenaplnuje ani podpis prohlášení *„pacientka bere na vědomí toto rozhodnutí a svým podpisem potvrzuje, že byla komisí řádně poučena o možných následcích a nezvratnosti zákroku“*, jež bylo uvedeno v rozhodnutí sterilizační komise a které žalobkyně podepsala. Z tohoto nikterak nevyplývá, o čem byla žalobkyně poučena, zda byla poučena o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích. Soud rovněž připomíná, že po podání žádosti a před provedením zákroku bylo nutné poskytnout poučení písemné (§ 11 směrnice a § 27c zákona o péči a zdraví lidu).
20. Městský soud uzavírá, že žalobkyně nebyla dostatečně informována o povaze zákroku. Z toho důvodu má soud za to, že sterilizace byla provedena v rozporu se zákonem. Žádosti žalobkyni o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci tak měly správní orgány vyhovět.

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

21. Uvedl-li ministr žalovaného, že žalobkyně nebyla s ohledem na § 82 odst. 4 správního řádu oprávněna vznášet námitky až v podaném rozkladu, soud s tímto názorem nesouhlasí. Toto ustanovení se týká toliko nových skutečností, nikoliv právní argumentace. Žalobkyně přitom v rozkladu primárně rozporovala právní posouzení žalovaného, který uzavřel, že žalobkyně byla dostatečně o povaze zákroku poučena. Soud i souhlasí s žalobkyní, že účelem celého zákona o odškodnění protiprávních sterilizací je reparace neoprávněných zásadních zásahů do osobní integrity žen. Jak uvedl Nejvyšší správní soud v žalobkyní citovaných rozsudcích (ze dne 14. 11. 2023, č. j. 4 As 290/2022-42, a ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65, č. 4623/2024 Sb. NSS), správní orgány musí samy činit aktivní kroky k tomu, aby ohledně tvrzení žadatelky o peněžitou částku podle zákona o odškodnění protiprávních sterilizací zjistily stav věci bez důvodných pochybností. K předmětné otázce je tak obecně třeba přistupovat citlivě a s maximální mírou vstřícnosti vůči žadatelkám.
22. Soud se pro nadbytečnost již nezabýval dalšími námitkami žalobkyně, jelikož již z výše uvedených důvodů seznal žalobu důvodnou. Odpovědi na vznesené námitky nemají význam ani pro navazující řízení, jelikož již z výše uvedeného důvodu soud seznal, že žádosti žalobkyně je nutné vyhovět.

IV. Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

23. Z výše uvedených důvodů městský soud rozhodnutí ministra žalovaného zrušil podle § 78 odst. 1 s. ř. s. V souladu s § 78 odst. 5 s. ř. s. jsou správní orgány právním názorem vysloveným v tomto rozsudku vázány. Vzhledem k tomu, že soud vyhodnotil provedení sterilizace žalobkyně jako protizákonné, správní orgány v dalším řízení vyhovějí žádosti žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci. Vzhledem k tomuto právnímu názoru soud seznal, že je dle § 78 odst. 3 s. ř. s. vhodné zrušit i rozhodnutí prvostupňového správního orgánu, jelikož ministr žalovaného by mohl pouze zrušit rozhodnutí prvostupňového správního orgánu. Soud věc v souladu s § 78 odst. 4 s. ř. s. vrátil žalovanému k dalšímu řízení.
24. Výrok o nákladech řízení je odůvodněn § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně sice měla ve věci úspěch, avšak soud jí náhradu nákladů řízení nepřiznal (§ 60 odst. 7 s. ř. s.), jelikož v řízení o žalobě byla zastoupena Ligou lidských práv, která právo na odměnu za zastupování nemá, neboť nevykonává specializované právní poradenství podle zvláštních zákonů ve smyslu § 35 odst. 2 s. ř. s. Ze soudního spisu rovněž nplyne, že by žalobkyni vznikly jiné náklady. Žalobkyně byla v tomto řízení osvobozena od povinnosti platit soudní poplatky. Žalovaný v řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha dne 29. 9. 2025

Mgr. Gabriela Bašná v.r.
předsedkyně senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.